

En revolutionär int

Som Internationalen meddelade förra veckan har den franske politiske ledaren Daniel Bensaïd gått ur tiden. För den radikale skribenten Gilbert Achcar "förkroppsligade han den franska revolutionära traditionen" Josep María Antentas, professor i Barcelona, talar om "en handlingens man, en internationell politisk ledare och en intellektuell på högsta nivå". Här skriver Tariq Ali om mannen han kallar "Frankrikes ledande offentliga intellektuella marxist".

Den franska filosofen Daniel Bensaïd, som har dött i cancer vid 63 års ålder, var en av de mest begåvade marxistiska intellektuella ur sin generation. Tillsammans med Daniel Cohn-Bendit hjälpte han till att bilda Mouvement du 22 Mars (22 mars-rörelsen) 1968, den organisation som hjälpte till att utlösa det uppror som skakade Frankrike i maj och juni det året.

Bensaïd visade sin bästa sida när han förklarade idéer för stora samlingar av studenter och arbetare. Han kunde förtrolla en publik, vilket jag upptäckte i hans födelseort Toulouse 1969, då vi stod tillsammans på en scen vid ett möte med 10 000 människor till stöd för Alain Krivine, en av ledarna för upproret, som ställde upp i presidentvalet för Ligue Communiste Révolutionnaire (LCR).

Bensaïds genomträngande analyser framfördes aldrig i en nedlåtande form, vilken sammansättning publiken än hade. Hans idéer kom från klassisk marxism – Marx, Lenin, Trotskij, Rosa Luxemburg, vilket var typiskt för hans tid – men hans sätt att betrakta och presentera dem var helt hans eget. Hans filosofiska och politiska texter har en poetisk ton – vid riktigt tråkiga möten med centralkommittén kunde han ofta ses försjunken i Proust – som inte var lätt att översätta till engelska.

Som ledare för LCR och Fjärde Internationalen, som partiet var medlem av, reste Bensaïd en hel del till Latinamerika, särskilt Brasilien, och spelade en viktig roll i organiseringen av Arbetarpartiet (PT) som för tillfället har regeringsmakten under president Luiz Inácio Lula da Silva.

Ett riskfyllt sexuellt möte kortade Bensaïds liv. Han fick aids och var de senaste sexton åren beroende av de mediciner som höll honom uppe, men som hade dödliga bieffekter: cancer, som slutligen dödade honom.

Fysiskt blev han en skugga av sitt forna jag, men hans intellekt påverkades inte och han skrev mer än ett dussin böcker om politik och filosofi. Hans skrev om sin och andra kamraters judiska bakgrund och om hur detta aldrig fick honom, eller de flesta andra, att följa en blind och tanklös sionism. Han ogillade identitetspolitik och hans två senaste böcker – *Fragments Mécréants* (2005) och *Eloge de la Politique Profane* (2008) – förklarade hur detta har blivit ett substitut för seriöst kritiskt tänkande.

Han var Frankrikes ledande offentliga intellektuella marxist, och blev ofta inbjuden till pratprogram och till att skriva essäer och recensioner i *Le Monde* och *Libération*. Under en tid då många av de franska intellektuella hade bytt sida och omfamnat nyliberalismen, var Bensaïd fortsatt ståndaktig, men utan ett

spår av dogmatism. Även under 1960-talet hade han undvikit vänsterklichéer och tänkte kreativt, och ifrågasatte ofta yttersta vänsterns sanningar.

Han fick sin skolutbildning vid gymnaserna Bellevue och Fermat i Toulouse, men det formade inflytandet kom från hans föräldrar och deras krets. Hans far, Haim Bensaïd, var en sefardisk jude från en fattig familj i Algeriet och flyttade från Mascara till Oran, där han fick arbete som kypare på ett café, men han upptäckte snart sitt kall. Han tränade till boxare, och blev welterviktsmästare för Nordafrika.

Daniels mor, Marthe Stark, var en stark och energisk fransyska från en arbetarklassfamilj i Blois i centrala Frankrike. Vid arton års ålder flyttade hon till Oran. Hon träffade boxaren och blev förälskad. De franska kolonisterna blev chockerade och försökte ihärdigt att övertala henne att inte gifta sig med en jude. Hon skulle få könssjukdomar och onormala barn, sade de.

Med ett Frankrike ockuperat av tyskarna och stött av den största delen av landets elit som kollaborerade med huvudstaden i Vichy, an-

Han var Frankrikes ledande offentliga intellektuella marxist, och blev ofta inbjuden till pratprogram och till att skriva essäer och recensioner i *Le Monde* och *Libération*.

slöt sig den franska koloniala förvaltningen till samma linje. Som jude blev Daniels far arresterad, men han lyckades att fly från lägret för krigsfångar, och beslutade sig hastigt för att bege sig till Toulouse, där Marthe hjälpte honom att få falska papper. Beväpnad med en ny identitet köpte han en bistro, Le Bar des Amis. Till skillnad från sina två bröder, som dödades under ockupationen, överlevde han, till största delen tack vare sin fru, som hade ett officiellt Vichycertifikat som garanterade att hon inte var "medlem av den judiska rasen".

ALLA FOTON: PHOTOTHÈQUE ROUGE

I sina känslolösa memoarer, *Une Lente Impatience* (2004), noterade Daniel att detta barbari hade skett på fransk mark bara några få årtionden innan 1968. Le Bar des Amis, skrev han, var ett kosmopolitiskt ställe som besöktes av spanska flyktingar, italienska antifascister, före detta frihetskämpar och en blandning av arbetare, där även det lokala kommunistpartiet höll sina möten. Med sin mors häftiga republikanism och jakobinska åsikter (när en släkting efter ett franskt tv-program om den brittiska monarkin uttryck-

te tvivel om det varit rätt att avrätta Louis XVI och Marie Antoinette, talade Marthe inte med henne på tio år), hade det varit konstigt om den unge Bensaïd hade blivit monarkist.

Arg över massakern på algerier vid Métro Charonne 1961 (på order av Maurice Papon, polischef och före detta nazistisk kollaboratör), gick han med i kommunistiska studentförbundet, men blev snabbt irriterad på partiets ortodoxi och gick med i en vänsteropposition inom förbundet organiserad av Henri

ellektuells liv

Fysiskt blev Bensaïd en skugga av sitt forna jag, men hans intellekt påverkades inte och han skrev mer än ett dussin böcker om politik och filosofi.

Weber (för närvarande senator i överhuset för socialistpartiet) och Alain Krivine. Den kubanska revolutionen och Che Guevaras odyssey gjorde resten. Dissidenterna utslöts från partiet 1966.

Samma år antogs Bensaïd till Ecole Normale Supérieure i Saint-Cloud och flyttade till Paris. Här hjälpte han till att bilda Jeunesse Communiste Révolutionnaire (JCR), unga dissidenter som var inspirerade av Guevara och Trotskij, och som senare blev LCR.

Den sista gången jag träffade honom, för några år sedan, på hans favoritcafé i Paris Quartier Latin, var han i full gång. Sjukdomen hade inte försvagat hans vilja att leva eller tänka. Politik var hans livsblod. Vi talade om de sociala oroligheterna i Frankrike och om de skulle vara tillräckliga för att få till verklig förändring. Han ryckte på axlarna. "Kanske inte under vår livstid, men vi fortsätter att kämpa. Vad annars kan vi göra?"

Tariq Ali
Översättning Linn Hjort

Röster från fransk press och från politiska kamrater om Daniel Bensaïds bortgång

I *L'Humanité* (står nära franska kommunistpartiet) skriver Arnaud Spire: "Med Daniel Bensaïd förlorar vi en sällsynt marxistisk intellektuell."

"Daniel Bensaïd hade en viss respekt för den blygsamhetens skola som aktivismen innebär, eftersom den i praktiken handlar om att man varken tänker eller handlar helt ensam. Han erkände gärna att ingen politisk riktning, inte ens hans egen, hade monopol på radikal kritik av kapitalismen, men, tillade han, "man kan inte heller säga att folk knuffas om att göra den marxistiska kritiken levande".

I *Libération* (grundad av Jean-Paul Sartre, numera med Édouard de Rothschild som storägare) skriver Eric Aeschmann: "I den radikala tankens universum förkroppsligade han en medelväg, samtidigt trogen det marxistiska projektet och strävande efter att utan omvägar konfrontera den "reellt existerande" kommunismens återvändsgränd."

"Han tillhörde den del av trotskismen som sedan trettio år försöker försona den vänsterpolitik som man ärvt efter Fjärde Internationalen med den kulturella vänster som föddes 1968. Utan att egentligen lyckas."

Edwy Plenel, tidigare chefredaktör för *Le Monde*:

"Hans envetna trofasthet gentemot de radikala ställningstagandena från 60-talet – demokratiska, sociala, internationella, alltså livsviktiga – hade ingenting gemensamt med orörligheten hos en ungdom som inte kan växa och åldras."

"...Daniel Bensaïd, generös pedagog, fenomenal talare och lysande skribent, knivskarp polemiker och ironisk debattör. Det var inte svårt att vara uppriktigt upprorisk och uppträda som revolutionär på 60- och 70-talen. Och i vårt land, för de flesta av oss, var det heller inte särskilt riskabelt eller besvärligt.

Svårigheterna kom senare..."

"Och det var Daniel Bensaïd som påminde oss om att motgångens tid är de "normala villkoren" för dem som vill omstörta ödet... detta envisa påminnande blev hans läxa för livet, och det är därför den fortfarande bär långt utöver hans politiska familj, gårdagens LCR, dagens NPA, och vars röst hörs också i regeringsvänstern."

Daniel Bensaïd föddes 25 mars 1946 och dog 12 januari 2010.

Josep Maria Antentas, i redaktionen för *Viento Sur*, sociologiprofessor i Barcelona: "Daniel Bensaïds inflytande präglade flera generationer revolutionära aktivister i Frankrike och över hela världen. För min generation, och för dem som anslöt sig till samma strömning och samma projekt som Daniel på 2000-talet, var han en oersättlig referenspunkt."

"Vi kände oss oemotståndligt dragna till någon som kunde skriva om Walter Benjamin, reda ut LCR:s politiska allianser, skriva en bok om Jeanne d'Arc och tala om den brasilianska vänsterns problem före Lula, och som kunde ställa sig sympatisk till Derridas eller August Blanquis tänkande."

"I Daniel Bensaïd förenades handlingens man, en internationell politisk ledare och en intellektuell på högsta nivå. Det gjorde honom unik inom den internationella vänstern och också till en gestalt med varaktigt inflytande."

Gilbert Achcar, lärare vid London's School of Oriental and African Studies och författare till en rad böcker:

"Daniel Bensaïd förkroppsligade den franska revolutionära traditionen... Sedan han ådrog sig aids och trodde att hans dagar var räknade började han skriva och publicera med imponerande snabbhet, nära tjugo böcker på femton år..."

Samtidigt konfronterade han döden med stort mod: en revolutionär som ihärdigt kämpade till det absolut sista andetaget."

Göte Kildén, Socialistiska partiet:

"För oss är det tungt att se gamla vänner lämna leden. Det river i våra sinnen. Det är ännu tyngre när vi vet att Daniel ännu hade mycket att ge den revolutionära vänstern både teoretiskt och politiskt."

Själv träffade jag Daniel av och till under många ledningsmöten och kongresser med Fjärde Internationalen. Vi delade trista hotellrum och lika trista, torra baguetter till frukost. Eftersom min franska var lika usel som hans engelska blev de politiska turerna och intimiteten oss emellan inte alltid så djuplodande. Men vi hade kul och mitt bestående minne är att han alltid, med väldigt "franska" svängar, kunde kombinera explosivitet med öppenhet."